

Planning in Frankrijk

Beppo van Leeuwen¹

Bespreking van: J. Groenewegen, 1989, *Planning in een Markteconomie. Indicatieve planning, industriebeleid en de rol van de publieke onderneming in Frankrijk in de periode 1981-1986*, Delft (Eburon), ISBN 90-5166-077-4, 364 blz.

In een markteconomie plannen zowel de ondernemingen als de overheid. Dit boek (de handelseditie van het naar ik aanneem gelijknamige en min of meer identieke proefschrift van de auteur) richt zich met name op de planningsactiviteiten van de overheid, waarbij het zowel gaat om de mogelijkheden van een in principe alles omvattende planning binnen het kader van een markteconomie, als om een beperkter sektor- of industriebeleid. De keuze voor de Franse planning in de periode 1981-1986 voor de toepassing van verschillende theoretische inzichten met betrekking tot planning in een markteconomie is zeer begrijpelijk. In de eerste plaats is de Franse indicatieve planning van na de Tweede Wereldoorlog in handboeken op het terrein van de Comparative Economic Systems één van de traditionele voorbeelden van een markteconomie waarin de onzichtbare hand plaats heeft moeten maken voor een (wat meer) zichtbare die hetzij alleen fungeert als richtingaanwijzer, hetzij ook nog een zekere drang uitoefent om de aangegeven richting ook daadwerkelijk in te slaan. In de tweede plaats is de gekozen periode de eerste periode waarin Frankrijk geregeerd werd door zowel een socialistische president als een linkse, c.q. socialistische regering die de revitalisering van de in de voorafgaande jaren geleidelijk verwaterde

---

1 Universitair docent bij de Vakgroep Algemene Economie van de Rijksuniversiteit Groningen.

Frans planning als een van de belangrijke onderdelen van haar beleid beschouwde. Een evaluatie van de in deze periode gevoerde politiek zou dan ook interessante resultaten kunnen opleveren, ook voor de andere socialistische en sociaal-demokratische partijen die gekonfronteerd worden met het dilemma van de maakbaarheid van de samenleving, c.q. economie.

Groenewegens studie valt globaal genomen uiteen in twee gedeelten. De eerste vier hoofdstukken behandelen de probleemstelling en methode en de door de auteur relevant geachte theorieën en concepten, het tweede gedeelte analyseert de feitelijke ontwikkelingen in Frankrijk. Bouwstenen zijn steeds de indicatieve planning als economisch systeem met het probleem van een adequate productie van informatie in een economie, het industriebeleid en het probleem van de aanpassing van de sektorstructuur aan veranderende omstandigheden, de ondernemingsstrategieën waarop de overheid in haar beleid moet inspelen en tenslotte de rol die genationaliseerde ondernemingen zouden kunnen spelen om de doelstellingen van de planning te realiseren.

Groenewegen typeert zijn invalshoek als een *série à l'américaine* waarbij "de onderzoeker de 'theorie van het globale, het algemene' voortdurend bij de 'theorie van het gedetailleerde, het specifieke' dient te houden" (blz. 4): orde vraagstukken dienen multi-disciplinair en op verschillende niveaus van abstraktie te worden behandeld. Dat het hier om een wisselwerking tussen algemeen en specifiek zou gaan komt, zeker als we daar de Franse empirie als schakel tussen zouden plaatsen, in deze studie echter niet erg uit de verf. In de eerste hoofdstukken passeren weliswaar een groot aantal theorieën de revue, maar deze worden teveel afzonderlijk behandeld en in een aantal gevallen - bijv. het model van Weitzman voor de stimulering van managers in een centraal geleide economie in par. 4.4.2.1 - is het onduidelijk waarom ze überhaupt aan de orde komen. De toevoeging van een kort "Intermezzo I Wat de theoretische inzichten ons te bieden hebben" wekt de indruk dat ook de auteur zelf behoefte heeft gehad om wat losse einden aan elkaar te knopen.

Ook het concept van de *filière* (omschreven als "het netwerk van relaties dat een aktor met zijn omgeving heeft opgebouwd", blz. 66), waaraan de auteur een belangrijke plaats toekent in zijn onderzoek, bergt het risico in zich dat alles met alles samenhangt zonder dat er een duidelijke structurering van de te onderzoeken problemen van uitgaat. Groenewegens stelling dat "de netwerkbenadering adequaat is voor een nauwkeurige beschrijving van de empirie, maar daarvoor een prijs betaalt in termen van theoretische systematiek" (blz.320; maar op basis waarvan bepaal je wat adequaat en wat empirische precisie is?) kan dan ook niet los worden gezien van zijn opmerkingen enkele bladzijden later "dat uit hoofdstuk 6 en vooral 7 is gebleken, dat zo'n analyse gemakkelijk blijft steken in een gedetailleerde beschrijving van case studies" en dat door een nog

niet sterk ontwikkelde systematiek van de netwerkbenadering "beschrijvingen snel een overdaad aan gegevens bevatten, waaruit moeilijk conclusies van algemenere aard kunnen worden getrokken" (blz. 324).

Met het laatste geeft de auteur zelf al een goede typering van de empirische hoofdstukken 5 (De Franse indicatieve plannen), 6 (Het Franse industriebeleid) en 7 (De 'filrière électronique'). Met name hoofdstuk 5 en hoofdstuk 6 geven een duidelijk overzicht van de ontwikkelingen in de Franse planning en het Franse industriebeleid sinds de Tweede Wereldoorlog en een aantal factoren die er mogelijk toe hebben bijgedragen dat het belang met name de Franse planning geleidelijk is afgenomen en de revitalisering hiervan door de socialistische regering maar zeer ten dele is geslaagd. Deze hoofdstukken laten zich echter ook zonder de voorafgaande theoretische hoofdstukken lezen. Wie primair is geïnteresseerd in de feitelijke ontwikkelingen in Frankrijk kan beter met de empirische hoofdstukken beginnen en zonedig naar de theoretische hoofdstukken teruggrijpen wanneer hiernaar vanuit de empirische hoofdstukken wordt verwezen.

Tenslotte nog een enkele opmerking over het grote aantal niet vertaalde begrippen in het boek. Het niet vertalen van citaten is zeer wel te verdedigen, al zal misschien niet iedere lezer van een Nederlandstalig boek gelukkig zijn met het grote aantal Franse citaten, het niet vertalen van verschillende technische termen is in een aantal gevallen al diskutabel en bevordert de leesbaarheid zeker niet, maar het onvertaald laten van begrippen als 'production intérieure brute (PIB)' en een groot aantal schema's en tabellen, hoe begrijpelijk ook om lay-out technische redenen, is in een handelseditie meer dan een schoonheidsfout.